

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry edustaa Suomessa toimivaa puolustus-, ilmailu-, avaruus- ja turvallisuusteollisuutta. Valmistavaa (puolustus)teollisuutta ei ole luokiteltu kriittiseksi CER- tai NIS2-direktiiveillä eikä sillä tulkintamme mukaan myöskään ole Valmiuslakiin perustuvaa varautumisvelvoitetta. Lainsäädännön moninaisuuden takia jää epäselväksi, koskevatko esitetyn lain tietyt pykälät, kuten § 41, myös valmistavaa teollisuutta.

Suurin osa PIA:n jäsenistöä on kaikkein kriittisimpiä yrityksiä, joiden poikkeusolojen varautumisvelvoitteet perustuvat niiden sopimukseen julkishallinnon asiakkaan kanssa. Niissä voidaan erittäinkin yksityiskohtaisesti sopia vaatimuksista yrityksen toiminnan jatkuvuuden hallintaan ja varautumiseen. Erityisesti tämä pitää paikkansa Puolustusvoimien strategisten kumppaneiden ja kumppaneiden kohdalla. Näemme tämän sopimuksiin perustuvan mallin riittävänä, mutta sitä tulee kehittää. Varautumisvelvoitteesta tulee sopia etukäteen osapuolten välisissä sopimuksissa. On oltava selvää, mihin yritys varautuu omatoimisesti ja mihin valmiuslain perusteella varautumisvelvollisen asiakkaansa vaatimuksesta. Suunnittelun keskiössä tulisikin olla varautumisvelvollisten ja yritysten operatiivinen toimintakokonaisuus sekä se, miltä osin yrityksen toiminta on kriittistä varautumisvelvolliselle.

Huomautamme kuitenkin, että poikkeusoloja silmällä pitäen myös valmistava teollisuus ja erityisesti puolustussektorin yritykset tulisi luokitella kriittiseksi. Kriittiseksi luokittelu on tärkeää, sillä poikkeusoloissa yritysten toiminta voi muuten hankaloitua, kuten koronapandemian aikana koettiin. Kriittisten yritysten ja Puolustusvoimien sopimuskumppaneiden on vaikeaa tai jopa mahdotonta

täyttää poikkeusolojen sopimusvelvoitteensa, jos niiden henkilöresurssien käyttöä, kulkua tai tavaravirtoja vaikeutetaan.

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottomennettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Pykälien 50 (palvelujen suorittamisvelvollisuus) ja 60 (ohjelmiston tai tietojärjestelmän käyttöoikeuden luovutusvelvollisuus) osalta tuemme valtiovarainministeriön eriävää mielipidettä ja lausumaa. Lakiehdotus jättää liian epäselväksi mm. sen, mitä velvollisuudella suorittaa palveluita tai luovuttaa käyttöoikeus tietojärjestelmään tarkoittaa.

Näemme lisäksi, että Valmiuslaissa tulisi huomioida Strategisten kumppanien juridinen asema olennaisena osana Puolustusvoimien logistiikkajärjestelmää uudessa tilanteessa, jossa Suomi on Naton jäsen ja siten varmistaa strategisten kumppanien resurssien ja suorituskyvyn jatkuvuus sekä lisätarpeet myös poikkeusoloissa ja liittokunnan tukemisessa. Lakiehdotuksen luvuissa 9 - 10 on useita pykäläiä, jotka voivat muuten haitata kriittisen teollisuuden logistiikkaa tai toimintaa eri alueilla (esim. § 61, 62, 63 ja 66).

Valmiuslaissa tulisi huomioida myös poikkeusolojen suorituskyvyn varmistamiseen liittyvän kansallisen PK-teollisuuden tukimahdollisuudet siten, että turvataan niiden toimintaedellytykset ja jatkuvuus myös poikkeusoloissa.

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Tuemme Teknologiateollisuus ry:n lausuntoa tältä osin.

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

Yritysvaikutukset

Jaamme näkemyksen siitä, että elinkeinoelämä lähtökohtaisesti hyötyy poikkeusolojen tehokkaasta hallinnasta ja niiden vaikutusten lieventämisestä. Ehdotetuilla lisätoimivaltuuksilla kuitenkin myös heikennetään yritysten toimintaedellytyksiä ja niiden taloudellista asemaa jopa merkittävästi. Näiltä osin korostamme Teknologiateollisuus ry:n lausunnossa mainittuihin seikkoihin, erityisesti koskien lukua 23.

Yritysten varautuminen edellyttää myös selkeitä vastuujärjestelyitä alihankintatilanteissa. Yritykset vyöryttävät varautumisvaatimukset sopimuksilla alihankkijoilleen. Varautumisella on aina kustannusvaikutus ja poikkeamat ns. normaaleista kaupallisista sopimusehdoista (esim. force majeure) aiheuttavat yleensä lisäkustannuksia, joka huomioidaan sopimuksen hinnassa. Yritystenkin varautuminen maksaa ja tämä on huomioitava julkishallinnon hankintatoimessa. Jos vaaditaan varautumista, on sitä kyettävä arvioimaan hankintaperusteena ja siitä on oltava valmis maksamaan.

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

Luvussa 2.5.2 jäimme kaipaamaan pohdintoja siitä, miten SEU 346 artiklan 1b- kohtaa tulkitaan suhteessa esitettävään Valmiuslakiin. Näkemyksemme mukaan kansallisten turvallisuusintressien turvaaminen mahdollistaisi poikkeamat mm. EU:n hankintadirektiiveistä. Tämä mahdollisuus tulisi huomioida myös Valmiuslaissa, sillä se on ensiarvoisen tärkeää teollisuuden tuotantokapasiteetin varmistamiseksi ja tarvittavien tuotteiden ja palveluiden saamiseksi poikkeusoloissa.

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry pitää Valmiuslain uudistusta tarpeellisena. Teollisuuden on tärkeä ymmärtää ja tietää ennakoivasti, minkälaista säätelyä niihin poikkeusoloissa kohdistuisi. Lisäksi säätelyn tulee olla oikeasuhtaista. Tuemme Teknologiateollisuus ry:n lausuntoa.

Yritysten näkökulmasta suuri haaste sisältyy myös normaaliaikojen häiriötilanteeseen, jossa Valmiuslain pykälä ei ole otettu käyttöön. Näkemyksemme mukaan normaaliolojen häiriötilanteista sekä tuesta Suomen kumppaneille tällaisessa tilanteessa tulisi säätää tarkemmin sektori- tai toimialakohtaisessa lainsäädännössä.

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Karanko Tuija
Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry